

El retrat de
Dorian Gray

Una intensa olor de roses omplia l'habitació que feia les funcions d'estudi, i quan la brisa estiuenca agitava el jardí, la densa aroma dels lilàs, barrejada amb el perfum més delicat de l'arç, es filtrava a través de la porta.

Des del divan persa on estava fumant, segons el seu costum, Lord Henry Wotton percebia els centelleigs de color mel de les flors del bàlec¹ i, de tant en tant, les fantàstiques ombres dels ocells darrere les delicades i refinades cortines de teixit de seda que cobrien la gran finestra i produïen un curiós efecte d'ombres xineses.

El brunzit de les abelles entre l'herba sense segar feia que aquella quietud fos més opressiva. El brogit apagat de Londres sonava com l'eco d'un orgue distant.

¹ Arbre petit que es cultiva en parcs i jardins europeus pels seus vistosos carrassos de flors grogues.

Al mig de l'habitació, sobre un cavallet, hi havia un retrat de mida natural d'un jove d'extraordinària bellesa i, davant seu, hi havia assegut en Basil Hallward, l'artista la desaparició sobtada del qual, uns anys enrere, havia provocat tanta curiositat pública i havia donat lloc a les més estranyes conjetures.

Mentre el pintor observava la figura encantadora del quadre, un somriure de plaer va il·luminar-li la cara. De sobte, però, es va sobresaltar, va tancar els ulls i es va prémer les parpelles, com si intentés atrapar en el cervell un estrany somni del qual temia despertar-se.

—És la teva millor obra, Basil, la millor que has fet mai —va dir Lord Henry lànguidament—. L'any que ve has d'enviar-la a Grosvenor,² sens dubte. L'Acadèmia és massa gran i massa vulgar. Cada cop que hi vaig, o hi ha tanta gent que no pots veure els quadres, cosa que és horrible, o hi ha tants quadres que no pots veure la gent, cosa que encara és pitjor. Grosvenor és el lloc adequat.

—No crec que l'envïï enlloc —va contestar ell.

Lord Henry va alçar les celles i el va mirar amb sorpresa a través de les espirals de fum blavós del seu cigar.

—Enlloc? Però per què, amic meu? Quins motius tens? Que estranys que sou els pintors! Feu el que sigui per forjar-vos una reputació i, quan la teniu, sembla que tingueu pressa per desfer-vos-en. És una estupidesa, perquè només hi ha una cosa al món pitjor que parlin massa de tu, i és que ningú no en parli. Un retrat com aquest et situaria per sobre de tots els joves d'Anglaterra i provocaria la gelosia dels vells, si és que als vells els queda alguna capacitat per emocionar-se.

² Galeria d'art especialitzada en exposicions dels artistes més avantguardistes de finals del segle XIX; entre ells, els preraphaelites.

—Sé que et burlaràs de mi —va replicar—, però de debò que no puc exposar-lo. He posat massa de mi mateix en aquest quadre.

Lord Henry es va ajeure al sofà i va riure.

—Sí, sabia que riuries, però és la veritat.

—Massa de tu mateix en aquest quadre! De debò, Basil, no sabia que fossis tan vanitós. Sincerament, no trobo cap semblança entre el teu rude i enèrgic rostre i aquest jove adonis,³ que sembla fet de vori i roses. A veure, estimat Basil, ell és un narcís,⁴ i tu..., evidentment, tens una expressió intel·lectual i tot això. La bellesa, però, la veritable bellesa, acaba on comença aquesta expressió intel·lectual. L'intel·lecte és en si mateix una forma d'exageració, i destrueix l'harmonia de qualsevol rostre. Quan un s'asseu a pensar, esdevé tot nas, o tot front o qualsevol altra cosa horrible. Mira els homes que han tingut èxit en qualsevol professió de gent instruïda. Que lletjos que arriben a ser tots! Excepte els homes d'Església. Però, és clar, a l'Església no han de pensar. Un bisbe continua dient als vuitanta anys el que li van dir que repetís als divuit; per això conserven una aparença tan encantadora. El teu misteriós amic, el nom del qual no has volgut revelar-me, però el retrat del qual realment em fascina, no pensa mai. D'això, n'estic segur. És una criatura bella i sense cervell que hauria de quedar-se aquí tant a l'hivern, quan no hi ha flors per mirar, com a l'estiu, quan necessitem refrescar la nostra intel·ligència. No et facis il·lusions, Basil: no t'hi assembles gens ni mica.

—No m'entens, Harry —va dir l'artista—. És clar que no m'hi assemblo, ho sé perfectament. De fet, lamentaria molt as-

³ Déu fenici que es representa sempre com un jove de gran bellesa.

⁴ Personatge de la mitologia grega que s'enamora del seu propi reflex i mor ofegat en intentar abraçar-lo.

semblar-m'hi. Arronses les espatlles? Dic la veritat. La fatalitat persegueix qualsevol persona amb una certa distinció física i intel·lectual. Val més no sobresortir entre els teus semblants. Els lletjos i els estúpids s'emporten el millor d'aquest món. Poden seure amb llibertat i gaudir de l'espectacle. Encara que no sàpiguen què és la victòria, també s'estalvien l'experiència de la derrota. Viuen com hauríem de viure tots: indiferents i sense cap desassossec. Ni ocasionen la ruïna a altres persones ni ningú provoca la seva. La teva posició social i la teva riquesa, Harry; la meva intel·ligència i el meu art, valgui el que valgui; la bellesa d'en Dorian Gray... Tots patim a causa dels dons dels déus. Patim terriblement.

—Dorian Gray? Es diu així? —va preguntar Lord Henry, i va travessar l'estudi per acostar-se a en Basil Hallward.

—Sí, aquest és el seu nom. Encara que no pensava revelar-te'l.

—Per què no?

—No t'ho puc explicar. Quan algú m'agrada molt, mai no dic el seu nom a ningú. Seria com lliurar una part d'ell. M'agraden els secrets. Són l'única cosa que pot fer misteriosa o meravellosa la vida moderna. La cosa més vulgar esdevé deliciosa quan un l'amaga. Quan surto de la ciutat, per exemple, mai no dic a la gent del meu entorn on vaig. Si ho fes, ja no tindria cap gràcia. Potser és un costum idiota, però afegeix un toc de romanticisme a la vida. Suposo que em deus considerar un babau per això...

—En absolut —va contestar Lord Henry—. No oblidis que soc casat, i l'únic encant del matrimoni és que converteix l'engany en una necessitat tant per a l'un com per a l'altra. Jo no sé mai on és la meva dona i la meva dona mai no sap què estic fent jo. Quan coincidim, perquè de tant en tant coincidim en un sopar o a casa del duc, ens expliquem les històries més

absurdes amb un posat d'allò més seriós. La meva dona és molt bona en això; molt millor, en realitat, que jo. Mai no es confon amb les dates, i jo, sempre. Però, quan em pesca, no munta cap escàndol. De vegades m'agradaria que ho fes; però simplement es riu de mi.

—Per la teva manera de parlar sobre la teva vida de casat, Harry, crec que deus ser un marit excel·lent i que t'avergonyeixes de les teves pròpies virtuts. Ets un tipus excepcional. Tot el que dius és immoral, i mai no fas res mal fet. El teu cinisme és una manera de ser.

—Ser natural és una manera de ser, també; la més irritant que conec —va replicar Lord Henry, rient. I els dos joves van sortir al jardí junts per seure en un sofà de bambú a l'ombra d'un llorer. El sol es filtrava entre les seves fulles brillants, i la gespa era plena de margarides que tremolaven.

Al cap d'una estona, Lord Henry va mirar el rellotge.

—Crec que me n'he d'anar, Basil —va murmurar—, però abans vull que em contestis una pregunta que t'he fet fa un moment.

—Quina pregunta?

—Ho saps molt bé.

—No, Harry.

—D'acord, te la repeteixo. Vull que m'expliquis per què no vols exposar el retrat d'en Dorian Gray. Vull saber-ne el motiu.

—Ja te l'he dit.

—No. M'has dit que és perquè hi ha massa de tu en aquest quadre. Això és infantil.

En Basil Hallward va mirar el seu amic directament als ulls.

—Harry, tots els retrats pintats amb sentiment són retrats de l'artista, no pas del model. El model només és un accident, un pretext. No és ell qui es revela en la pintura, és el mateix pintor.

La raó que no vulgui exposar el quadre és que temo haver-hi mostrat el secret de la meva ànima.

Lord Henry va riure.

—I quin és? —va preguntar.

—La veritat és que no hi ha gaire cosa a explicar, i crec que no ho entendràs. Potser ni tan sols em creuràs.

Lord Henry va fer un somriure i va arrencar una margarida de terra.

—Segur que ho entendré. I, pel que fa a creure, puc creure'm qualsevol cosa, sempre que sigui prou increïble.

El pintor va romandre en silenci un moment.

—La història és aquesta —va dir finalment—. Fa dos mesos vaig assistir a una vetllada a casa de Lady Brandon. Ja saps que els pobres artistes de tant en tant hem de mostrar-nos en societat per recordar a la gent que no som salvatges. Quan feia uns deu minuts que era a l'habitació, xerrant amb hereves excessivament elegants i acadèmics avorridíssims, vaig sentir que algú m'estava observant. Em vaig girar i vaig veure en Dorian Gray per primera vegada. Quan els nostres ulls es van trobar, vaig empal·lidir. Es va apoderar de mi una estranya sensació de terror. Sabia que estava davant d'algú amb una personalitat tan fascinant que, si li ho permetia, absorbiria la meva essència, la meva ànima, fins i tot el meu art. Mai no he volgut influències externes sobre la meva vida. Tu saps bé, Harry, que soc molt independent. Sempre he estat el meu cap. Almenys ho era, fins que vaig conèixer en Dorian Gray. Després..., però no sé com explicar-t'ho. Alguna cosa em va dir que estava davant d'una crisi en la meva vida. Vaig tenir la sensació que el destí em reservava exquisides alegries i exquisides penes. Em vaig espantar i vaig sortir de l'habitació. No ho vaig fer mogut per la meva consciència, sinó per una mena de covardia.

—Consciència i covardia són més o menys el mateix, Basil. Consciència és el nom comercial del producte, això és tot.

—No per a mi, Harry, i crec que per a tu, tampoc. No obstant això, i fos quin fos el motiu, que podria haver estat també l'orgull, perquè jo solia ser molt orgullós, el fet és que vaig intentar arribar fins a la porta. Allà em vaig trobar amb Lady Brandon. «Pensa deixar-nos tan aviat, senyor Hallward?», em va preguntar amb la seva veu d'espiguet. No em vaig poder escapar d'ella. Em va presentar membres de la reialesa, individus plens de condecoracions i velles dames amb tiares⁵ gegants i nas de lloro. Em parlava com si jo fos el seu millor amic. Jo només l'havia vista una vegada, però es va entossudir a exhibir-me. Un dels meus quadres havia tingut bastant èxit en aquella època i havia sortit en els diaris. De sobte, em vaig trobar cara a cara amb el jove la personalitat del qual m'havia commogut d'una manera tan estranya. Estàvem molt a prop, gairebé ens tocàvem. Els nostres ulls es van trobar novament. Va ser una imprudència per part meva, però vaig demanar a Lady Brandon que me'l presentés. Potser no era una imprudència, després de tot. Senzillament, era inevitable. Hauríem acabat parlant encara que no ens haguessin presentat. N'estic segur. El mateix Dorian m'ho va dir després. Ell també va sentir que estàvem destinats a conèixer-nos.

—I Lady Brandon, com va descriure aquell jove?

—Oh, alguna cosa així com... «un noi encantador... La seva pobra mare i jo érem inseparables. He oblidat a què es dedica... Temo que a res... Ah, sí! Toca el piano. O és el violí, senyor Gray?». No vam poder evitar riure. I així va ser com ens vam fer amics.

⁵ Diadema en forma de corona senzilla i adornada sovint amb pedres precioses.

—Les rialles no són una mala manera de començar una amistat i, sens dubte, és la millor manera d'acabar-la —va dir el jove lord, arrencant una altra margarida.

En Basil va moure el cap.

—No entens què és l'amistat, Harry —va murmurar—. Ni l'enemistat, tampoc. A tu et cau bé tothom. És a dir, que tothom et resulta indiferent.

—Quina injustícia per part teva! —va exclamar Lord Henry, tirant-se el barret enrere per mirar els núvols que flotaven al cel—. Jo faig grans distincions entre la gent. Trio amics que tinguin bon aspecte, coneguts que tinguin bon caràcter i enemics que tinguin bon cervell. Això és especialment important. Mai no he tingut un enemic babau. Tots són homes de certa altura intel·lectual, i per això m'aprecien. Et sembla vanitós per part meva? Jo crec que sí que ho és.

—Sí, Harry. Però, segons la teva classificació, jo només soc un conegut.

—Estimat Basil, tu ets molt més que un conegut.

—I molt menys que un amic. Una mena de germà, suposo?

—Germans? No m'interessen gens els germans. El meu germà gran no es mor mai, i els més joves només fan que morir-se.

—Harry! —va exclamar en Hallward, arrufant les celles.

—Amic meu, no parlo seriosament, però no puc evitar de testar els meus parents. Suposo que és degut al fet que ningú no suporta la gent que té els seus mateixos defectes. Continua explicant-me això d'en Dorian Gray. El veus sovint?

—Cada dia. No podria ser feliç si no el veiés cada dia. Em resulta imprescindible.

—Que extraordinari! Em pensava que mai no t'importaria res que no fos el teu art.

—Ell és tot el meu art, ara —va dir el pintor greument—. No n'hi ha prou que el pinti, que el dibuixi, que el representi en esbossos. He fet tot això, és clar. Per a mi, però, és molt més que un model. No diré que no estic satisfet amb el retrat, o que la seva bellesa és tal que l'art no pot expressar-la. No hi ha res que l'art no pugui representar, i sé que el treball que he fet des que vaig conèixer en Dorian Gray és bo, el millor que he fet en la meua vida. Però, a més, d'alguna manera estranya, la seva personalitat m'ha donat una perspectiva completament nova sobre l'art. Veig les coses d'una altra manera, hi penso d'una altra manera. Ara soc capaç de reproduir la realitat d'una manera que abans no podia. La sola presència d'aquell noi, perquè a mi em sembla un noi, malgrat que en realitat té més de vint anys, la seva sola presència... Ai! No sé si pots comprendre què significa per a mi. Inconscientment ha definit les línies d'una nova escola; una escola que conté tota la passió de l'esperit romàntic i tota la perfecció de l'esperit grec. L'harmonia d'ànima i de cos... Ni més ni menys que això! Nosaltres els hem separat insensatament i hem inventat un realisme vulgar i un idealisme buit. Harry! Si sabessis què és en Dorian Gray per a mi! Te'n recordes, d'aquell paisatge pel qual l'Agnew em va oferir un preu altíssim, però que no vaig voler vendre? És una de les millors coses que he fet. I per què? Perquè, mentre l'estava pintant, tenia en Dorian Gray al meu costat. Va exercir una influència subtil sobre mi, i per primera vegada a la meua vida vaig veure en els senzills boscos la meravella que sempre havia buscat i que sempre se m'escapava.

—Basil, això és extraordinari! He de veure en Dorian Gray.

En Hallward es va aixecar i va començar a passejar pel jardí. Al cap d'un moment, va tornar.

—Harry —va dir—, en Dorian Gray és per a mi, senzillament, una inspiració artística. Potser tu no hi veus res, en ell. Jo

ho veig tot. Mai no és tan present en la meua obra com quan no m'acompanya una imatge seva. És la intuïció d'un nou estil. El veig en les corbes de certes línies, en l'encant i la subtileza d'alguns colors. Ni més... ni menys.

—Aleshores, per què no vols exposar el seu retrat? —va preguntar Lord Henry.

—Perquè, sense proposar-m'ho, hi he posat alguna cosa d'aquesta estranya idolatria artística de la qual, evidentment, mai no li he parlat. No sap res sobre això. No ho sabrà mai. La gent, però, podria endevinar-ho, i no suportaria veure exposada la meua ànima d'aquesta manera davant les seves mirades indiscretes. Hi ha massa de mi en aquesta obra, Harry. Massa.

—Els poetes no són tan escrupolosos com tu. Saben com és d'útil la passió per aconseguir que et publiquin. Actualment, un cor trencat et pot aconseguir unes quantes edicions.

—I per això els odio —va exclamar en Hallward—. Un artista hauria de crear coses belles, però sense posar-hi res de la seva vida. Vivim en una època en què els homes tracten l'art com si hagués de ser una mena d'autobiografia. Hem perdut el sentit abstracte de la bellesa. Algun dia mostraré al món què és. I per això ningú no veurà mai el meu retrat d'en Dorian Gray.

—Crec que t'equivoques, Basil, però no discutiré amb tu. Només els que estan extraviats intel·lectualment discuteixen. I, digue'm, t'estima molt, en Dorian?

El pintor va reflexionar un moment.

—Li caic bé —va contestar—. Sé que li caic bé. No cal dir que l'afalago d'una manera indecorosa. Trobo un estrany plaer a dir-li coses que sé que després em penediré d'haver dit. Per regla general, és encantador amb mi. Ens asseiem a l'estudi i parlem de mil coses. De tant en tant, però, és horriblement desconsiderat, i sembla que s'ho passa bé fent-me patir. Llavors, Harry,

sento que he lliurat tota la meva ànima a algú que la tracta com si fos una flor per al trau de la seva jaqueta, un adorn per afalagar la seva vanitat, un ornament per a un dia d'estiu.

—Els dies d'estiu són molt llargs, Basil —va murmurar Lord Henry—. Pot ser que tu et cansis abans que ell. És trist pensar-ho, però no hi ha dubte que el geni dura més que la bellesa. Això justifica que ens prenguem tantes molèsties per educar-nos. En la lluita salvatge per l'existència, volem tenir alguna cosa que romangui, i per això omplim les nostres ments amb dades i fets, amb l'esperança de conservar així el nostre lloc. L'home ben informat... és l'ideal modern. I la ment d'un home completament ben informat és quelcom espantós. És com una botiga de foteses, plena de monstres i pols, on tot es ven a un preu superior al seu valor. En qualsevol cas, crec que tu et cansaràs abans. Un dia miraràs el teu amic i et semblarà insípid, o no t'agradarà el color de la seva pell... Internament li ho retrauràs, i sentiràs que t'ha traït. La propera vegada que el vegis, et mostraràs fred i indiferent. Serà una llàstima, perquè això et canviarà. El que m'has explicat és un autèntic idil·li, un idil·li artístic, podríem dir, i el pitjor dels idil·lis de qualsevol tipus és que fan que un esdevingui totalment antiromàntic.

—No em parlis així, Harry. La personalitat d'en Dorian Gray em dominarà mentre visqui. Tu no pots sentir el mateix que jo. Canvies massa molt sovint.

—Ai, Basil, precisament per això ho puc entendre. Els que són fidels només entenen el costat trivial de l'amor. Són els infidels els que coneixen les tragèdies de l'amor.

Lord Henry va encendre un cigar amb el seu encenedor de plata i va començar a fumar amb aire autocomplaent, com si hagués resumit l'univers en aquella frase. Que agradable que era aquell jardí, i que delicioses que eren les emocions d'altres

persones! Molt més que les seves idees. L'ànima d'un mateix i les passions dels seus amics..., aquestes eren les coses fascinants de la vida. Va recordar amb silenciosa joia l'avorrit dinar que s'havia perdut quedant-se tanta estona amb en Basil Hallward. Si hagués anat a casa de la seva tia, segurament s'hauria trobat amb Lord Goodbody, i la conversa hauria versat sobre com calia alimentar els pobres i sobre la necessitat d'allotjaments barats. Quina sort haver-se salvat d'allò!

En pensar en la seva tia, va tenir una idea i es va girar cap a en Hallward.

—Amic meu, acabo de recordar-me'n —va dir.

—De què, Harry?

—D'on havia sentit abans el nom d'en Dorian Gray.

—I on va ser?

—No t' enfadis, Basil. Va ser a casa de la meua tia, Lady Agatha. Em va dir que havia descobert un jove encantador que anava a ajudar-la i que es deia Dorian Gray. Cal afegir que mai no em va dir que fos guapo. Les dones no saben apreciar la bellesa. Almenys, les virtuoses. Va dir que era molt seriós i que tenia un caràcter magnífic. Jo em vaig imaginar un tipus amb ulleres i els cabells llisos, horriblement pigat i amb uns peus enormes. Tant de bo hagués sabut que era el teu amic!

—M'alegro que no ho sabessis, Harry.

—Per què?

—No vull que el coneguis.

—No vols que el conegui?

—No.

—El senyor Dorian Gray és a l'estudi, senyor —va anunciar el majordom, entrant al jardí.

—Me l'has de presentar ara mateix! —va exclamar Lord Henry, rient.

El pintor es va tombar cap al seu majordom, que parpellejava sota el sol.

—Digues al senyor Gray que s'esperí, Parker. Hi aniré d'aquí a un moment.

L'home va fer una reverència i va tornar a la casa.

—En Dorian Gray és el meu amic més estimat —va afegir, mirant Lord Henry—. Té una manera de ser senzilla i formosa. La teva tia tenia raó quan te'l va descriure així. No ho enviïs tot en orris. No intentis influir-lo. La teva influència no seria bona. El món és molt gran i hi ha molta gent meravellosa. No em treguis la persona que dona al meu art l'encant que pugui tenir: la meva vida com a artista depèn d'ell. Tingue-ho en compte, Harry, confio en tu.

—Quines bajanades que dius! —va contestar Lord Henry, somrient.

I, agafant en Hallward pel braç, gairebé el va arrossegar fins a la casa.